

DARNAUS VYSTYMOŠI TEORINĖ SAMPRATA IR JOS PRAKTINĖ REIKŠMĖ

Skaidrė Žičkienė, Arvydas Guogis, Dangis Gudelis

Šiaulių universitetas, Mykolo Romerio universitetas

Anotacija

Straipsnyje pateikiama *darnaus vystymosi* samprata pažinimo, būties ir vertybiniu požiūriu, analizuojama termino istorinė kilmė. Straipsnis yra analitinio-apžvalginio tipo, čia gausu teorinių ir praktinių reiškinių analizės pastabų, kurios aktualios formuluojant ir įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus. Didelis dėmesys skiriamas darnaus vystymosi uždaviniams ir apibendrintiems rodikliams, kurie apima aplinkos, socialinę ir ekonominę sritis, pabrėžiama darnaus vystymosi reikšmė žmonijos išlikimui ir klestėjimui. Autoriai pabrėžia pragaištingą kraštutinės ekonomizacijos įtaką socialinei bei aplinkosauginei sritims ir teigia, kad tik darnus ir tvarus vystymasis turi ateitį, jeigu nenorima išseikvoti būsimųjų kartų išteklių bei norima pagerinti dabartinių kartų socialinę ir aplinkos kokybę. PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: darnus vystymasis, rizika, ekonominis aspektas, socialinis aspektas, aplinkosauginis aspektas, ekonomizacija, išlikimas.

Abstract

In the article the notion of “sustainable development” is analysed gnoseologically, ontologically and axiologically, and the historical meaning of the term is presented. The article is of analytical review type, which is implicating the remarks on theoretical and practical analysis of the phenomena by formulating and implementing the aims of sustainable development. Substantial attention of the readers is drawn to the tasks and aggregated indicators of sustainable development, which encompass the environmental, social and economical aspects, and the significance of sustainable development for mankind’s survival and prosperity is underlined. The authors stress the harmful impact of the extreme economization of social and environmental spheres, and affirm that only the balanced and sustainable development has the future, if we do not want to take away the resources from the future generations and want to improve the present social life and environmental quality.

KEY WORDS: sustainable development, risk, economical aspect, social aspect, environmental aspect, economization, survival.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/tbb.v82i1.1970>

Įvadas

Šiuolaikinė civilizacija, pirmiausia Vakarų, yra suformavusi gausaus vartojimo ir didelių išteklių reikalaujančią visuomenę, kurios ekonominiai lūkesčiai vis auga ir lemia labiau „ekonominį“, o ne „sociologinį“ ar „dvasinį“ žmogų. Technologizuota visuomenė nebeatsižvelgia į turimus gamtos ir žmonijos išteklius, nualina ir pažeidžia aplinką. Rodos, teoriškai visi supranta, kad negalima atimti išteklių iš ateities kartų, tačiau praktikoje procesai dažnai vyksta kitaip. Kenkimas gamtai ir menkas socialinių vertybių puoselėjimas didelę grėsmę kelia tolesnei žmonijos

raidai. Jau beveik niekas neabejoja, kad žmogaus veikla tiesiogiai ir netiesiogiai veikia Žemės klimatą, kyla rizika didelėms teritorijoms virsti dykumomis, dėl ledynų tirpimo kyla vandens lygis, kuris grasina užlieti dideles pakrančių teritorijas ir miestus. Nepaisant ekonominio augimo, daugelyje šalių, taip pat ir besivystančiose šalyse, didėja socialinė nelygybė, keli procentai gyventojų valdo didžiąją turto dalį, o dauguma skursta. Išsivysčiusiose Vakarų visuomenėse mažėja vidutinė klasė, kuriai iššūkį meta „naujoji kūrybinė klasė“ su didžiuliais atlyginimais ir globalizacijos teikiama malonumais. Kita vertus, plečiasi marginalizuoti visuomenės sluoksniai dėl pajamų stokos, prastos gyvenamosios vietos, sergamumo, neįgalumo, švietimo nepakankamumo. Tokia visuomenė „nebegali susitarti“ dėl socialinių ir aplinkosauginių tikslų, dėl to auga radikalių politinių ir religinių jėgų svoris politikoje ir kultūroje, o gausesnės ekstremistinės jėgos tampa labiau taisykle, o ne išimtimi. Kita vertus, pasaulyje formuojasi ir pažangaus atoveiksmio gamtos ir socialinei rizikai ideologija bei praktika, buriasi aplinkosauginiai ir socialiniai judėjimai, o paskiros šalys, tokios kaip Šiaurės Europos valstybės ar Vokietija, bando stabdyti gamtosaugines ir socialines rizikas, rodydamos pavyzdį vis dar atsiliekančioms didžiosioms pasaulio šalims, tokioms kaip Kinija, Rusija, Brazilija, JAV. Pažangūs pasaulio politikai, visuomenininkai, ekonomistai, kultūros žmonės stengiasi blokuoti esamas ir būsimas rizikas pačiam žmonijos egzistavimui, jos sveikatai ir socialinei kokybei. Praėjusio amžiaus pabaigoje vyravusias technokratinės ekonominio augimo nuostatas ima keisti nulinio arba mažo augimo, visuomenės ir aplinkos „santarvės“ koncepcijos, pradėti nagrinėti globalios pusiausvyros ir ekologinių sistemų talpumo klausimai, galiausiai suformuluota darnaus vystymosi (angl. *sustainable development*) samprata, kuriai aptarti ir skirtas šis straipsnis. Autoriai šiame straipsnyje detaliau nenagrinėja dabartiniu metu plintančio *žiedinės ekonomikos* termino bei reiškinių, palikdami tai būsimiems straipsniams. Šiame straipsnyje, taikant antrinius mokslinės literatūros ir aprašomosios istorinės analizės metodus, autoriai aptaria darnaus vystymosi sampratą ir pateikia praktinį jos reikšmės įvertinimą. Straipsnio bendroji metodologija pasižymi gnoseologiniais (pažinimo), ontologiniais (būties) ir aksiologiniais (vertybiniais) aspektais, kurie tolesnio visuomenės vystymosi požiūriu aktualūs tiek socialiniams ir humanitariniams mokslams, tiek ir socialinei-politinei bei ekonominei praktikai. Straipsnis yra analitinio apžvalginio tipo, čia gausu teorinių ir praktinių reiškinių analizės pastabų, kurios aktualios formuluojant ir įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus.

1. Dėl *darnaus vystymosi* termino reikšmės ir jo vartojimo tikslingumo

Darnaus vystymosi termino vertimas į lietuvių kalbą kelia nemažai diskusijų. Pasiūlyta įvairių šio termino lietuviškų variantų: *harmoningas vystymasis*, *suba-*

lansuota plėtra, tausojantis vystymasis, tolydi plėtra, darni plėtra, tvari plėtra ir kt. Sunkumų dėl pirmojo šio termino žodžio (angl.) *sustainable* atitikmens nacionaline kalba kyla ir kitoms ne anglų kalbomis kalbančioms šalims. Anglų–lietuvių kalbų žodynai siūlo tokius žodžio *sustainable* vertimo variantus: „išlaikantis ekologinę pusiausvyrą“, „vykstantis pastoviai“, „vykstantis nuosekliai“, „išlaikomas“, „palaikomas“, „nuosekliai perteikiamas, „tvarus“, „darnus“, „tausojantis“, „tausus“. Neaiškumų yra ir dėl termino (angl.) *development*. Vartojamas tiesioginis šio žodžio vertimas *vystymasis*, tačiau kartu su šiuo terminu mokslo darbuose ir oficialiuose dokumentuose vartojamas ir *plėtros* terminas, kuris reiškia kiekybinį augimą, o tai iš principo prieštarauja *sustainable development* koncepcijai, kuri grindžiama ne kiekybiniais, o kokybiniais pokyčiais. Kiekybiniai parametrai *vystymosi* teorijų požiūriu pasižymi didele socialine ir aplinkosaugine rizika, pavyzdžiui, Lietuvoje dar mažai žinoma ir labai pavojinga *vystymosi gerovės* (angl. *developmental welfare*) teorija ir praktika (Kwon, 2005, Dostal, 2010), kai naujosios pramoninės Rytų Azijos šalys socialinį ir aplinkosauginį vystymąsi besąlygiškai nukreipė ekonominio vystymosi tikslams, nors darnaus vystymosi požiūriu ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai aspektai turėtų būti suderinti, iš tiesų būtų gerai, jei ekonominiai veiksniai „paklustų“ sprendžiant socialines ir aplinkosaugines problemas. Prioritetų reikšmės klausimas nėra tik humanistinė teorinė kontempliacija, nes šiuo metu greitesnio vystymosi siekusios Rytų Azijos šalys, įvertinusios aplinkosauginius praradimus, įsitikino tokio vystymosi rizikomis ir labiau nei anksčiau susitelkė ties socialiniais ir aplinkosauginiais tikslais.

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos išaiškinimu, anglų kalbos terminu *sustainable development* skirtinguose kontekstuose įvardijamos nelygiavertės sąvokos, todėl siūlomi lietuviški šio termino atitikmenys: *darnus vystymas(is)*, *tvarus vystymas(is)* (Valstybinė lietuvių kalbos komisija, n.d.). Rūšinis pažyminy *darnus* labiau tinka tada, kai siekiama pabrėžti, kad vystymasis yra *suderintas*, *tvarus* – kai kalbama apie *patvarų, nenutrūkstamą* vyksmą. *Vystymosi* terminas ne visada keistinas žodžiais *plėtra, raida* ar pan. *Plėtra* labiau tinka tais atvejais, kai kalbama apie kiekybinius pokyčius, plėtimą(si), *vystymasis*, kai norima įvardyti kokybinius pokyčius (pastarasis yra tarptautinio žodžio *evoliucija* atitikmuo). Todėl, atsižvelgiant į kontekstą, (angl.) *sustainable development* lietuviškai gali būti teikiama ir *darni plėtra, tvari plėtra*. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2003 metų sausio 31 dienos posėdyje *darnus vystymas(is)* patvirtintas kaip oficialus lietuviškas (angl.) *sustainable development* termino atitikmuo, todėl šiuo nutarimu straipsnyje ir vadovaujamesi, nors autoriai pripažįsta ir kitų terminų, tokių kaip *tvarus vystymasis* ar *tvari plėtra* galimybę egzistuoti, šie terminai geriau paaiškina bekrizinių arba mažų krizių vystymosi atvejus, nes tuo atveju nemarginalizuojamos ištisos

gyventojų grupės, visiems laikams neprarandamos gyvūnų ar augalų rūšys, nesiformuoja nuolatinės nelaimių ar taršos zonos ir pan.

Socialinės įtraukties, kaip ir apskritai gyvybės palaikymo, aktualumas yra pagrindinis XXI amžiaus pasaulio gyventojų tikslas, nes dar XX amžiuje, kai Vakaruose sukurtos gerovės valstybės, o besivystančios šalys daugelį problemų sprendė beveik natūrinio ūkio būdu, įtraukties klausimas nebuvo toks aktualus, tačiau XX amžiaus pabaigoje, daug kur pasaulyje reiškiantis nekontroliuojamos globalizacijos reiškiniams, neoliberalizmas ir naujoji viešojo vadyba (angl. *New Public Management*), socialiniai ir aplinkosaugos iššūkiai pasiekė pavojingą ribą. Išsivysčiusios šalys, jų organizacijos ir individai XXI amžiuje turėtų pereiti prie konkurencijos ribojimo ir bendradarbiavimo kultūros, o besivystančios šalys neturėtų kartoti išsivysčiusių šalių klaidų. Politine prasme tam turėtų pasitarnauti konfliktų deeskalavimas ir įtampos židinių likvidavimas, vadybine ir viešojo administravimo prasme – naujojo viešojo valdymo (angl. *New Public Governance*) arba gero valdymo (angl. *Good Governance*) teorija ir praktika. Socialiniu požiūriu svarbu skatinti įtrauktį, kaip įvairių marginalizuotų socialinių grupių bei sluoksnių reintegraciją į socialinį-politinį ir ekonominį visuomenės audinį. Aplinkosaugos požiūriu neišvengiamas turėtų būti gamtos ir tvarios aplinkos išsaugojimas, jos išteklių puoselėjimas, o ten, kur galima situaciją koreguoti, – išteklių atstatymas.

2. *Darnaus vystymosi termino istorinis diskursas*

Darnaus vystymosi terminas kanonizuotas G. H. Brundtland Jungtinių Tautų Pasaulinės aplinkos ir plėtros komisijos (angl. *United Nations World Commission on Environment and Development – WCED*) pranešime „Mūsų bendra ateitis“ (1987), kur iškelta ekonominio augimo ir aplinkos, kaip vienas kitą papildančių, idėja, vietoj ankstesnės „augimas arba aplinka“ nuostatos. *Darnaus vystymasis – tai plėtra, kuri tenkina dabartinių kartų poreikius, išsaugodama galimybes būsimoms kartoms tenkinti savuosius* (*Our Common Future*, 1987). G. H. Brundtland komisijos pranešime akcentuojamos dvi esminės sampratos:

- poreikių samprata, ypač būtinausių pasaulio vargingųjų poreikių, kuriems turėtų būti teikiamas prioritetas;
- apribojimų, kylančių dėl technologijų ir socialinių struktūrų poveikio aplinkos gebėjimui tenkinti dabartinius ir būsimus poreikius, idėja.

Šis Jungtinių Tautų oficialiai priimtas apibrėžimas reiškia, kad: 1) ateities poreikiai negali būti aukojami tenkinant dabartines reikmes; 2) dabartinio pasaulio sistema nėra darni, todėl ją reikia keisti, siekiant patenkinti einamuosius poreikius; 3) žmonijos ekonominė ateitis susijusi su natūralių sistemų vientisumu; 4) turime elgtis taip, kad užtikrintume galimybę ateities kartoms tenkinti savo poreikius, kol

jos pačios galės juos įvardyti; 5) neapsaugosime aplinkos, nepadidinę skurdžiausiai pasaulyje gyvenančių žmonių ekonominių perspektyvų.

G. H. Brundtland pranešimo paskelbimas traktuojamas kaip išeities taškas, paskatinęs tarptautinį supratimą ir diskursą apie pasaulinę darnaus vystymosi svarbą, be to, jos pateiktas apibrėžimas sukėlė daug diskusijų, teigta, kad jis neatskleidžia tikslų siekimo ir politikos kūrimo kryptį, lieka daug neaiškumų, nes sudėtinga: 1) numatyti ateitį; 2) įvertinti ateities kartų poreikius; 3) nustatyti, ar šiandieniniai veiksmai paskatins judėti darnaus vystymosi link, ar atvirkščiai.

G. H. Brundtland komisijos pateiktame darnaus vystymosi apibrėžime ir pačioje koncepcijoje susieti du neatidėliotini tikslai: 1) dirbti ir gyventi atsižvelgiant į biofizines aplinkos ribas – tai darnumo tikslas; 2) užtikrinti saugų, gerą, tinkamą gyvenimą visiems žmonėms – tai vystymosi tikslas. Tokia sudėtinė (dviguba) darnaus vystymosi prigimtis sukėlė diskusijų (Čiegis, 2004), nes įpareigojo suderinti tiek vystymąsi, tiek darnumą. Vis dėlto daugelis mokslininkų, apibrėždami *darnų vystymąsi*, remiasi G. H. Brundtland apibrėžimu (Dernbach, 2003; Kates ir kt., 2005; Du Pisani, 2006; Stoddart, 2011), kiti pateikia skirtingas jo interpretacijas. Mokslinėje literatūroje pateiktų darnaus vystymosi apibrėžimų gausa rodo, kad klasikinis apibrėžimas palieka pakankamai erdvės įvairioms darnaus vystymosi versijoms.

2015 metais Jungtinės Tautos priėmė „Darnaus vystymosi darbotvarkę 2030“, kur nustatyta 17 universalių ir tarpusavyje susijusių darnaus vystymosi tikslų (DVT), kurie apima daugelį politikos sričių, juos numatyta įgyvendinti iki 2030 metų. Tikslai apima 169 uždavinius ir daugiau nei 200 jų įgyvendinimo rodiklių. Jie grindžiami trimis darnaus vystymosi aspektais – aplinkos, socialiniu ir ekonominiu, kurie apima skurdo, nelygybės, maisto saugos, sveikatos, tvaraus vartojimo ir gamybos, augimo, užimtumo, infrastruktūros, tvaraus gamtos išteklių valdymo, kovos su klimato kaita, lyčių lygybės, taikios ir įtraukios visuomenės bei kitas sritis (Guogis, Rakšnys, 2019).

Tradiciškai darnus vystymasis pristatomas kaip apimantis tris dimensijas ar sritis – ekonomiką, aplinką, visuomenę (socialinis aspektas) (Čiegis, Norkutė, 2012), tačiau įvairių autorių pateikiamuose apibrėžimuose minėtoms sritims nebūtinai skiriamas lygiavertis dėmesys, gali būti pabrėžiamas ekonominis, socialinis ar aplinkosauginis darnaus vystymosi kontekstas. Darnus vystymasis suprantamas kaip ekonominės plėtros procesas ir struktūriniai pokyčiai, padedantys didinti žmogaus galimybes (Petkevičiūtė, Svirskaitė, 2001), tai ekonominė programa, kurioje dabartinės bei būsimų kartų gerovė tampa vis svarbesnė (Dasgupta, 2007), darnus vystymasis apibūdinamas kaip stabilus augimas, žemas infliacijos lygis, palankus einamosios sąskaitos balansas – tai būtinos darnaus ekonomikos vystymosi sąlygos (Bivainis, Tamošiūnas, 2007), gebėjimas išlaikyti ekonominį produktyvumą tiek

žemės ūkyje, tiek kitose srityse (Conway, Barbier, 1990), ekonomikos augimas, nelemiantis aplinkos būsenos pablogėjimo, kartu su socialinėmis problemomis, ypač nelygybės ir skurdo (Makarov, 2017). Socialiniai darnaus vystymosi aspektai plėtojami pabrėžiant, kad tai ilgalaikė strategija, siekiant pagerinti visuomenės gyvenimo kokybę (Feil, Schreiber, 2017), užtikrinti visuotinę gerovę šiandieninėms ir ateities kartoms (Ruževičius, 2007). Svarbu ne tik darnus ekonomikos augimas, aukšto lygio aplinkos apsauga, bet ir konkurencinga socialinė rinkos ekonomika, socialinės pažangos siekis (Stonkienė, 2008). Darnaus vystymosi koncepcijos ištakos siejamos su ekonominės veiklos poveikio aplinkai ribojimu, todėl apibrėžimuose akcentuojama, kad darnaus vystymosi koncepcija sudaro aplinkos politikos ir plėtros strategijų integracijos pagrindą (Holden ir kt., 2018), o diskusijos apie darnų vystymąsi turėtų prasidėti svarstymu apie ekosistemas ir jų funkcijas, kurios laikomos Žemės evoliucijos ir išlikimo pagrindu (Bloesch ir kt., 2015).

Institucinė dimensija išskirta „Darbotvarkėje 21: darnios plėtros veiksmų programoje“, tačiau naudojama tik dalyje darnaus vystymosi apibrėžimų. Šio aspekto negalima supaprastinti ir darnaus vystymosi aiškinti, remiantis kraštutinėmis liberaliomis nuostatomis, kad ekonominės, socialinės ir aplinkos problemos savaime sudaro visumą. Šiame procese svarbi išsami ir politiniais sprendimais paremta valdymo perspektyva. Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo sėkmę lemia ne tik politikų, mokslininkų, valdžios atstovų aktyvumas kuriant darnaus vystymosi strategijas, bet ir visuomeninių organizacijų, vietos bendruomenių darnaus vystymosi tikslų suvokimas bei pasirengimas juos įgyvendinti. Institucijos dalyvauja derinant ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius tikslus, juos įtraukiant į bendrą visumą (Domarkas ir kt., 2012). Ilgainiui pradėta labiau domėtis institucine darnaus vystymosi puse ne tiek pabrėžiant institucijų, kaip tokių, vaidmenį, kiek akcentuojant institucinės sistemos svarbą įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus / strategijas. Institucinė dimensija darnaus vystymosi sampratoje pradėta akcentuoti susidūrus su praktinių darnaus vystymosi tikslų siekimo sunkumais (Sachiko, Durwood, 2011; Kardos, 2012; Berger, 2003; Stratford ir kt., 2007). Siekiant patenkinti dabartinės kartos poreikius ir išsaugoti galimybes būsimoms kartoms tenkinti savuosius, būtina visų valdymo lygių koordinacija, akcentuojant vietos valdžios vaidmenį imantis iniciatyvos įgyvendinti novatoriškas darnaus vystymosi iniciatyvas (Otto-Zimmermann, 2011).

Darnumas siejamas su paskirstymo teisingumu – išteklių paskirstymu tarp kartų, sudarant galimybes užtikrinti geresnę nūdienos ir ateities kartų gyvenimo kokybę (Čiegis ir kt., 2010) mums, mūsų vaikams ir anūkams (Tureac ir kt., 2013), visuotine gerove dabatinei ir ateinančioms kartoms (Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2011), derinant aplinkosauginius, ekonominius ir socialinius visuomenės tikslus. Siekiant darnumo ilguoju laikotarpiu tinka taisyklė, įpareigojan-

ti kiekvieną žmonių kartą pasirūpinti kitomis dviem ar trimis kartomis, kiekvienai kitai kartai perimant šį įsipareigojimą ir vis žvelgiant viena karta į priekį. Toks įsipareigojimas leidžia manevruoti, nes kiekviena karta suteikia pakankamai laiko verslui pritaikyti vadybinę praktiką ir naujas technologijas, siekiant ilgalaikių tikslų (Pearce, 1999). Darnus vystymasis tampa kompromiso tarp skirtingų kartų, tos pačios kartos žmonių, gyvenančių skirtinguose pasaulio regionuose ir valstybėse, bei socialinių, ekonominių ir aplinkosauginių visuomenės tikslų ir interesų siekimu (Juknys, 2008).

Darnus vystymasis skatina planetą ir mūsų pasaulį matyti kaip sistemą (Van Zeijl-Rozema ir kt., 2008), kaip sisteminiu mąstymu paremtą vystymosi filosofiją, kurios esmė – pamatiniai gamtos dėsniai, kurių žmogus neturėtų pažeisti, norėdamas užtikrinti sistemos patvarumą ir žmogaus tęstinumą šioje planetoje, kartu ir socialinį teisingumą bei ekonominę gerovę (Šimanskienė, Paužuolienė, 2015). Tokia yra etinė traktuotė, iš kurios kildinami trys svarbūs moraliniai imperatyvai: tenkinti žmonių poreikius, užtikrinti socialinį teisingumą ir gerbti aplinkos apribojimus (Holden ir kt., 2018) palaikant optimalų lygį tarp biologinių ir gamtos išteklių, ekonominės ir socialinės sistemų (Barbier, 1989).

Apibendrinant galima išvardyti svarbiausius darnios plėtros bruožus: 1) ekonominę naudą duodančio kapitalo atsargų išsaugojimas, gamybos produktyvumo didinimas ir neigiamų išorės poveikių apribojimas; 2) dabartinės kartos poreikių tenkinimas, mažinant nelygybę ir netikrumą, užtikrinant visuomeninių sistemų stabilumą bei kultūrinę įvairovę; 3) ekonominio augimo atsiejimas nuo aplinkos būklės prastėjimo, atsakingas gamtinio kapitalo valdymas ir kritinio gamtinio kapitalo atkūrimas, dabartinių visuomeninės pažangos vertinimo būdų keitimas; 4) principinių globalių, makro- ir žemesnio regioninio lygio svertų nustatymas, tarptautinių, nacionalinių ir vietinio lygio institucijų bendradarbiavimo, visuomenės aktyvinimo skatinimas.

Taigi *darnaus vystymosi* koncepcijos formulavimo kelias nebuvo ilgas – nuo XX amžiaus pabaigos iki dabar, o siekiant ją įgyvendinti, keliami sudėtingi uždaviniai dėl perdėtos ekonomizacijos ir trumpalaikių ekonominių tikslų. Darnus vystymasis, be abejo, svarbus tiek dabartinės, tiek ir būsimų kartų bei paskirų šalių išgyvenimui, nes darnumo nepaisymas gresia aplinkosauginėmis, socialinėmis ir ekonominėmis katastrofomis. Išteklių atėmimą iš būsimų kartų galima prilyginti rimtiems nusikaltimams žmonijai.

Bet kuriuo atveju darnų vystymąsi galima įvardyti fenomenologiškai kaip žmonijos egzistencijai kylantį iššūkį ir pozityvistiškai jį apibrėžti kaip tausojantį vystymąsi be ekonomizacijos kraštutinumų, su darniais ekonominiu, socialiniu ir aplinkosauginiu aspektais.

3. Darnaus vystymosi politika ir jos įgyvendinimas

Įgyvendinant 2000 metais Jungtinių Tautų patvirtintą „Tūkstantmečio deklaraciją“ (jos galiojimas baigėsi 2015 metais), pasiekta pažanga mažinant skurdą (per penkerius metus iki 2015 metų skurdas pasaulyje sumažėjo perpus), gerinant švietimo būklę besivystančiose šalyse (pasiekta, kad 90 proc. mokyklinio amžiaus vaikų besivystančiose šalyse lankytų pradinę mokyklą, be to, sumažinti berniukų ir mergaičių mokyklos lankomumo skirtumai), aprūpinimą geriamuoju vandeniu (perpus sumažėjo skaičius žmonių, neturinčių priėjimo prie geriamojo vandens), sveikatos būklę (sumažėjo mirčių dėl maliarijos ir ŽIV infekcijos atvejų) (EU & Millenium Development Goals, 2019).

„Darnaus vystymosi darbotvarkė 2030 metams“ (toliau – Darbotvarkė) tęsia ir kartu papildo „Tūkstantmečio deklaracijoje“ nustatytas darnaus vystymosi politikos kryptis. Darbotvarkėje integruoti ir darnaus vystymosi konferencijoje „Rio + 20“ pasiekti susitarimai. Jos pagrindas – aukščiau minėti septyniolika darnaus vystymosi tikslų, yra ir jų įgyvendinimo priemonių planas, kiti dokumentai. Darbotvarkės išskirtinumas – jos universalumas: taikoma visoms be išimties šalims, atsižvelgiant į jų galimybes ir aplinkybes. Ji įgyvendinama laikantis visuotinės partnerystės, kuriai būdinga bendra atsakomybė, abipusė atskaitomybė ir visų suinteresuotų šalių įsitraukimas, principo. Skirtingai nei „Tūkstantmečio deklaracijoje“, į „Darnaus vystymosi darbotvarkę“ įtraukta ir detalesnė tolesnių veiksmų bei įgyvendinimo priežiūros sistema (The 2030 Agenda for Sustainable Development, 2019). Siekiant užtikrinti suinteresuotų šalių įsitraukimą į Darbotvarkės tikslų ir uždavinių įgyvendinimą „iš apačios“, kartu įgyvendinti septynioliktą Darbotvarkės tikslą – „Atgaivinti visuotinę darnaus vystymosi partnerystę“, sukurta internetinė platforma „Savanoriškų įsipareigojimų ir daugiašalių partnerysčių registras“, kur registruojamos partnerysčių ir veiklos tinklų (veiklos tinklai paprastai yra platesnio pobūdžio ir apima keletą partnerysčių) iniciatyvos, susietos su kuriu nors vienu arba keletu Darbotvarkėje nustatytų darnaus vystymosi tikslų. Platforma atvira visoms suinteresuotosioms šalims, įskaitant valstybes nares, pilietinę visuomenę, vietos valdžios institucijas, privatųjį sektorių, mokslo ir technologijų, akademinę bendruomenę ir kt. Platformoje gali būti užregistruotos visos partnerysčių iniciatyvos, svarbu, kad būtų laikomasi registracijos SMART kriterijų, t. y. iniciatyvos būtų konkrečios (*Specific*), išmatuojamos (*Measurable*), pasiekiamos (*Achievable*), pagrįstos ištekliais (*Resource-based*) ir nustatytais terminais (*Time-bound*). Šiuo metu platformoje užregistruotos 4749 partnerysčių iniciatyvos ir 16 veiklos tinklų. Lietuvos valdžios institucijos ir viešojo sektoriaus organizacijos šioje partnerysčių programoje dalyvauja neaktyviai: registro paieškos sistemoje įvedus su Lietuva ir jos miestais susijusius pagrindinius žodžius *Lietuva*, *Vilnius*,

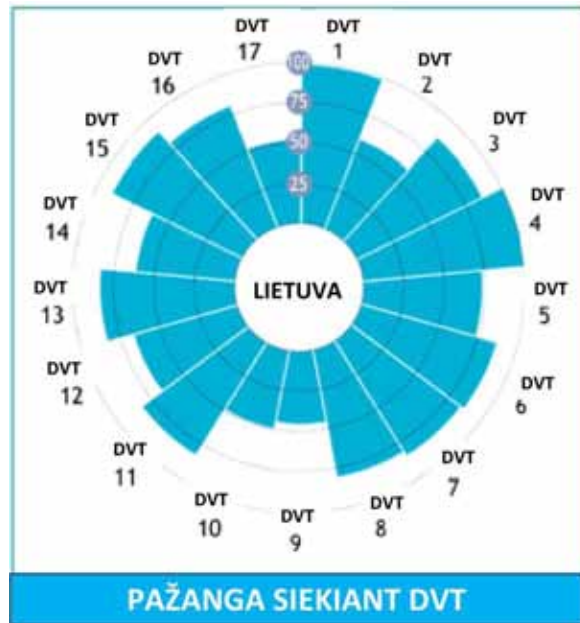
Klaipėda, Kaunas ir kt., aptikta tik 12 partnerysčių iniciatyvų, kuriose kaip partneriai dalyvauja Lietuvos valdžios institucijos ar viešojo sektoriaus organizacijos (Sustainable Development Goals Partnership Platform, 2019).

Siekiant, kad įgyvendinant JT „Darbotvarkę 2030“ būtų sutelkti būtini finansiniai ištekliai, Adis Abeboje 2015 m. vykusioje Jungtinių Tautų konferencijoje patvirtinta „Veiklos darbotvarkė“, kurioje išdėstyti naujos pasaulinės darnaus vystymosi finansavimo sistemos principai (Addis Abeba Action Agenda, 2015). Darbotvarkėje numatyta, kad įgyvendinant darnaus vystymosi politiką bus derinami įvairūs finansavimo šaltiniai: valstybių viešojo sektoriaus ištekliai, nacionalinio ir tarptautinio verslo investicijos, pilietinės visuomenės ir tarptautinio bendradarbiavimo organizacijų ištekliai, taip pat skolintos lėšos. Tokia finansavimo sistema suderinama su visuotinės partnerystės principu ir leidžia įgyvendinti įvairių suinteresuotų šalių partnerysčių iniciatyvas.

Siekiant užtikrinti JT „Darbotvarkėje 2030“ suformuluotų darnaus vystymosi tikslų ir uždavinių įgyvendinimo stebėseną, parengti rodikliai, kurių duomenų bazė laisvai prieinama internete (Sustainable Development Indicators, 2019). Čia kaupiami darnaus vystymosi rodiklius atitinkantys statistiniai duomenys iš visų pasaulio šalių. 2019 metais šioje duomenų bazėje sukauptų duomenų pagrindu parengta darnaus vystymosi ataskaita, kurioje apžvelgtos pasaulinės darnaus vystymosi tendencijos, pateiktas darnaus vystymosi tikslų indeksas ir visų Jungtinėms Tautoms priklausančių šalių reitingų lentelės, kiekvienos šalies profilių aprašymai (Bertelsmann Stiftung & Sustainable Development Solutions Network, 2019).

Darnaus vystymosi indekse, kuris sudarytas apibendrinus visų septyniolikos darnaus vystymosi tikslų pasiekimą 162 valstybėse, pirmauja Šiaurės Europos šalys Danija, Švedija ir Suomija, surinkusios atitinkamai 85,2, 85 ir 82,8 balo iš 100 galimų. Tarp Baltijos šalių aukščiausią 10-ą reitingo vietą užima Estija (80,2 balo), toliau 24-ą vietą užima Latvija (77,1 balo), Lietuva šiame reitinge užima 32-ą vietą (75,1 balo). Vis dėlto pažymėtina, kad nepaisant atsilikimo nuo kitų Baltijos šalių ir kitų kaimynių – Lenkijos (29 vieta, 75,9 balo), Baltarusijos (23 vieta, 77,4 balo) – Lietuva pagal darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą lenkia tokias išsivysčiusias ir turtingas valstybes kaip Liuksemburgas, JAV, Australija, Izraelis.

Įvertinus Lietuvos būklę ir pažangą įgyvendinant skirtingus darnaus vystymosi tikslus (žr. paveikslą), matyti, kad aukščiausi vertinimai Lietuvai suteikti už pirmojo tikslo „Sumažinti skurdą bet kuria jo forma“, ketvirtojo tikslo „Užtikrinti įtraukų, lygias galimybes užtikrinančią kokybišką išsilavinimą ir visiems sudaryti mokymosi visą gyvenimą galimybes“, 15-ojo tikslo „Apsaugoti, atkurti ir skatinti darnų dirvožemio ekosistemų naudojimą, darnų miškų valdymą (...)“ ir 6-ojo tikslo „Užtikrinti vandens ir kanalizacijos prieinamumą bei darnų valdymą“ įgyvendinimą. Prasčiausiai Lietuva įvertinta pagal 9-ojo „Statyti atsparią infrastruktūrą,

Lietuvos pažanga įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus (DVT)

Šaltinis: Bertelsmann Stiftung & Sustainable Development Solutions Network 2019

skatinti įtraukią ir darnią industrializaciją ir plėtoti inovacijas“, 10-ojo „Sumažinti nelygybę šalių viduje ir tarp šalių“ ir 2-ojo „Eliminuoti bada, užtikrinti maisto saugumą, pagerinti aprūpinimą maistu ir skatinti darnų žemės ūkį“ tikslų pasiekimą.

Taigi Lietuva, kaip viena Centrinės ir Rytų Europos šalių, pagal darnaus vystymosi rodiklius pasaulio mastu yra vidutiniokė, jos Baltijos kaimynės pasižymi kur kas geresniais absoliučiaisiais ir palyginamaisiais rodikliais. Žemesnė Lietuvos vieta, palyginus su Estija, juolab su Latvija, yra gana netikėta, nes, remiantis daugeliu kitų makroekonominių ir makrosocialinių rodiklių, Baltijos šalys yra panašesnės, be to, Vakaruose jos paprastai traktuojamos kaip labai panašūs, tolygus ekonominis-socialinis bei kultūrinis-psichologinis regionas. Stebina ir Lietuvos atsilikimas nuo Baltarusijos 2,3 balo, arba net devyniomis vietomis šalių rikiuotėje, kurį galima paaiškinti tuo, kad laisvesnė ekonominė rinka ir formaliai veikianti politinė demokratija, būdingos Lietuvai, lyginant su Baltarusija, įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus savaime nelemia pranašumo.

Nors Lietuvos situacija, įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus, kol kas kelia susirūpinimą, įpareigojimas kasmet skelbti pokyčių duomenis ir globalus situacijos viešinimas teikia vilties, kad darnaus vystymosi tikslai iki 2030 metų gali būti

Skaidrė Žičkienė, Arvydas Guogis, Dangis Gudelis

įgyvendinti. Svarbiausia, kad darnus vystymasis būtų suvokiamas ne kaip politinė-administracinė prievarta, o kaip neišvengiama būtinybė.

Išvados

Istoriškai *darnaus vystymosi* koncepcijos formulavimas nuo XX amžiaus pabaigos iki dabar nuėjo neilgą kelią, o ją įgyvendinant iškilo sudėtingų uždavinių dėl perdėtos ekonomizacijos ir trumpalaikių ekonominių tikslų.

Bet kuriuo atveju darnų vystymąsi fenomenologiškai galima įvardyti kaip žmonijos egzistencijai išskylančią iššūkį ir apibrėžti ją pozityvistiskai kaip tausojantį vystymąsi be ekonomizacijos kraštutinumų, su darniais ekonominiu, socialiniu ir aplinkosauginiu aspektais.

Darnaus vystymosi įgyvendinimą ar jo ignoravimą pastaruoju metu lemia tai, kaip pasaulio šalys stengiasi įgyvendinti 17 Jungtinių Tautų „Darnaus vystymosi darbotvarkės 2030“ vystymosi tikslų, atlikdamos 169 uždavinius ir remdamosi daugiau kaip 200 rodiklių.

Lietuva, kaip viena iš Centrinės ir Rytų Europos šalių, pagal darnaus vystymosi rodiklių pasiekimą pasaulio mastu yra vidutiniokė, jos Baltijos kaimynės gali pasigirti kur kas geresniais absoliučiaisiais ir palyginamaisiais rodikliais.

Nors Lietuvos situacija siekiant darnaus vystymosi tikslų kol kas kelia susirūpinimą, įpareigojimas kasmet skelbti pokyčių duomenis ir viešinti Lietuvos situaciją teikia vilties, kad darnaus vystymosi tikslai iki 2030 metų gali būti įgyvendinti. Svarbu, kad darnus vystymasis būtų suvokiamas ne kaip politinė-administracinė prievarta, o kaip neišvengiama būtinybė.

Darnus vystymasis, be abejo, svarbus, siekiant užtikrinti tiek dabartinės, tiek ir būsimų kartų bei paskirų šalių žmonių išgyvenimą. Tai ignoruojant, gresia aplinkosauginės, socialinės ir ekonominės katastrofos. Dabartinių kartų vykdomą išteklių ėmimą iš būsimų kartų galima prilyginti rimtiems nusikaltimams žmonijai.

Literatūra

Addis Abeba Action Agenda. (2015). Prieiga internete: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2051AAA_Outcome.pdf [žiūrėta 2019-08-23].

Barbier, E. B. (1989). *Economics, natural-resource scarcity and development*. London: Earthscan Publications Limited.

Berger, G. (2003). Reflections on Governance: Power Relations and Policy Making in Regional Sustainable Development. *Journal of Environmental Policy & Planning*, Vol. 5 (3), p. 219–234.

Bertelsmann Stiftung & Sustainable Development Solutions Network. *Sustainable Development Report: Transformations to Achieve Sustainable Development Goals*. (2019). Prieiga internete: https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2019/2019_sustainable_development_report.pdf [žiūrėta 2019-08-23].

Bivainis, E., Tamošiūnas, T. (2007). Darnus regionų vystymasis: teorinis diskursas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 1 (8), p. 30–36.

DARNAUS VYSTYMOŠI TEORINĖ SAMPRATA IR JOS PRAKTINĖ REIKŠMĖ

- Bloesch, J., von Hauff, M., Mainzer, K., Mohan, S. V., Renn, O., Risse, V., Song, Y., Takeuchi, K., Wilderer, P. A. (2015). Sustainable Development Integrated in the Concept of Resilience. *Problemy Ekorożwoju*, Vol. 10 (1), p. 7–14.
- Conway, G. R., Barbier, E. B. (1990). *After the green revolution: sustainable agriculture for development*. London: Earthscan Publications Ltd.
- Čiegis, R. (2004). *Ekonomika ir aplinka: subalansuotos plėtros valdymas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Čiegis, R., Norkutė, R. (2012). Lietuvos bankų socialinė atsakomybė darnaus vystymosi kontekste. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 63, p. 19–33.
- Čiegis, R., Tamošiūnas, T., Ramanauskienė, J., Navickas, K. (2010). *Darnaus industrinių zonų vystymosi vertinimas*. Šiaulių universiteto leidykla.
- Dasgupta, P. (2007). Measuring Sustainable Development: Theory and Application. *Asian Development Review*, Vol. 24 (1), p. 1–10.
- Dernbach, J. C. (2003). Achieving sustainable development: The Centrality and multiple facets of integrated decisionmaking. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, p. 247–285.
- Domarkas, V., Juknevičienė, V., Kareivaitė, R. (2012). Institucinės dimensijos vaidmuo darnaus vystymosi koncepcijoje. *Viešojoji politika ir administravimas*, Nr. 11 (3), p. 461–472.
- Dostal, M. J. (2010). The Developmental Welfare State and Social Policy: Shifting From Basic to Universal Social Protection. *The Korean Journal of Policy Studies*, Vol. 25, No. 3, p. 147–172.
- Du Pisani, J. A. (2006). Sustainable Development – Historical Roots of the Concept. *Environmental Sciences*, Vol. 3 (2), p. 83–96.
- EU & Millenium Development Goals*. (2019). Prieiga internete: <https://ec.europa.eu/europeaid/node/1369> [žiūrėta 2019-08-23].
- Feil, A. A., Schreiber, D. (2017). Sustainability and sustainable development: unraveling overlays and scope of their meanings. *Cadernos EBAPE.BR. Rio de Janeiro, RJ*, Vol. 14 (3), p. 667–681.
- Guogis, A., Rakšnys, A. V. (2019). Krizės ir neoliberalizmas, ar darnus vystymasis ir gerovės valstybė? Prieiga internete: <https://www.delfi.lt/verslas/nuomones/a-guogis-a-v-raksnys-krizes-ir-neoliberalizmas-ar-darnus-vystymasis-ir-geroves-valstybe.d?id=81911413>
- Holden, E., Linnerud, K., Banister, D., Schwanitz, V. J., Wierling, A. (2018). *The imperatives of sustainable development: Needs, Justice, Limits*. London: Routledge.
- Juknys, R. (2008). *Darnus vystymasis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Kardos, M. (2012). The reflection of good governance in sustainable development strategies. 8th International Strategic Management Conference *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 58, p. 116–1173.
- Kates, R. W., Parris, T. M., Leiserowitz, A. A. (2005). What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values and Practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, Vol. 47 (3), p. 8–21.
- Kwon, H. Transforming the Developmental Welfare State in East Asia. *Development and Change*, Vol. 36, Issue 3, p. 477–497.
- Nacionalinė darnaus vystymosi strategija*. (2011). Prieiga internete: http://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/ES_ir_tarptautinis_bendradarbiavimas/Darnaus%20vystymosi%20tikslai/NDVS/NDVS.pdf [žiūrėta 2019-06-25].
- Otto-Zimmermann, K. (2011). Embarking on Global Environmental Governance: Thoughts on the inclusion of local governments and other stakeholders in safeguarding the global environment. *SDG2012, ICLEI Paper*. Prieiga internete: http://www.ieg.earthsystemgovernance.org/sites/default/files/files/publications/Otto-Zimmermann_Embarking%20on%20GEG_0.pdf [žiūrėta 2019-07-18].
- Pearce, D. W. (1999). *Economics and Environment: Essays in Ecological Economics and Sustainable development*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Petkevičiūtė, N., Svirskaitė, I. (2001). Ekonominis vystymasis ir žmogaus socialinė raida. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 17, p. 163–173.
- Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. (1987). Oxford University Press.
- Ruževičius, J. (2007). *Kokybės vadybos metodai ir modeliai*. Vilniaus universitetas.
- Sachiko, M., Durwood, Z. (2011). Rule of Law, Good Governance, and Sustainable Development. *Proceedings of the Seventh International Conference on Environmental Compliance and Enforcement*, p. 15–21. Prieiga internete: <http://www.conserveafrica.net/2011/03/rule-of-law-goodgovernance-and.html> [žiūrėta 2019-07-12].

Skaidrė Žičkienė, Arvydas Guogis, Dangis Gudelis

- Stoddart, H. (2011). *A Pocket guide to sustainable development governance*. Stakeholder Forum, Commonwealth Secretariat. Prieiga internete: https://www.circleofblue.org/wp-content/uploads/2012/07/PocketGuidetoSDG_Edition2webfinal%E2%80%933Stakeholder-Forum.pdf [žiūrėta 2019-06-20].
- Stonkienė, M. (2008). *Darniojo vystymosi poveikis teisei informaciją: teisė į aplinkos informaciją*. Informacijos mokslai. Prieiga internete: http://www.leidykla.eu/-fileadmin/Informacijos_mokslai/46/7-23.pdf [žiūrėta 2019-06-25].
- Strandeneas, J. G. (2011). Sustainable Development Governance towards Rio+20: Framing the Debate. *SDG 2012*. Prieiga internete: http://www.ieg.earthssystemgovernance.org/sites/default/files/files/publications/Standenaes_Sust%20Dev%20Gov%20towards%20Rio+20.pdf [žiūrėta 2019-07-12].
- Stratford, E., Davidson, J., Lockwood, M., Griffith, R., Curtis, A. (2007). *Sustainable Development and Good Governance: The 'Big Ideas' Influencing Australian NRM*. Report No. 3 of the “Project Pathways to Good Practice in Regional NRM Governance”. Prieiga internete: <http://www.geog.utas.edu.au/geography/nrmgovernance/Documents/Report%203.pdf> [žiūrėta 2019-07-12].
- Sustainable Development Goals Partnership Platform*. (2019). Prieiga internete: <https://sustainabledevelopment.un.org/partnership/browse/> [žiūrėta 2019-08-23].
- Sustainable Development Indicators*. (2019). Prieiga internete: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/> [žiūrėta 2019-08-23].
- Šimanskienė, L., Paužulienė, J. (2015). Įmonių socialinės atsakomybės svarba darniam organizacijų vystymui. *Socialinė atsakomybė versle ir viešajame sektoriuje*. Mokslo studija. Sud. ir moksl. red. S. Žičkienė. Šiaulių universitetas, p. 11–23.
- The 2030 Agenda for Sustainable Development*. (2019). Prieiga internete: https://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/2030-agenda-sustainable-development_en [žiūrėta 2019-08-23].
- Tureac, C. E., Turtureanu, A. G., Bordean, I., Modiga G. (2013). Corporate Social Responsibility and Sustainable Development. *Economica*, Vol. 5 (1), p. 111–118.
- Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų bankas*. Prieiga internete: <http://www.vlkk.lt/konsultacijos/3772-sustainable-development-darnus-vystymas-is> [žiūrėta 2019-06-12].
- Van Zeijl-Rozema, A., Cörvers, R., Kemp, R., Martens, P. (2008). Governance for sustainable development: a framework. *Sustainable Development*, Vol. 16 (6), p. 410–421.
- Макаров, И. (2017). *Устойчивое развитие: как победить бедность и сохранить природные ресурсы*. Prieiga internete: <https://postnauka.ru/faq/72761> [žiūrėta 2019-07-12].

THE NOTION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ITS PRACTICAL SIGNIFICANCE

Skaidrė Žičkienė, Arvydas Guogis, Dangis Gudelis

Summary

Progressive world politicians, economists, and civil society leaders try to prevent risks to the existence of the humanity, its health and its social quality which are experienced and may be experienced in the future. The technocratic approaches to economic growth that were prevailing at the end of the last century were replaced by the concepts of zero or low growth as well as the conciliation of society and environment, issues of “global balance” and “capacity” of ecological systems. Finally, the concept of sustainable development which is the main focus of this article has been formulated.

In the article the notion of “sustainable development” is analysed gnoseologically, ontologically and axiologically, and the historical meaning of the term is presented. The article is of analytical review type, which is implicating the remarks on theoretical and practical analysis of the phenomena by formulating and implementing the aims of sustainable development. Substantial attention of the readers is drawn to the goals and aggregated indicators of sustainable development, which encompass the environmental, social and economical aspects, and the significance of sustainable development for mankind’s survival and prosperity is underlined. The definition of sustainable development officially adopted by the United Nations means that: 1) future needs cannot be sacrificed to current needs; 2) the current world system is not sustainable and it needs to be modified in order to meet current needs; 3) the economic future of mankind is linked to the integrity of natural systems; 4) we must act in a way that preserves the ability of future generations to meet their needs before they can realize them themselves; 5) we will not protect the environment until we improve the economic prospects of the world’s poorest people.

The authors stress the harmful impact of the extreme economization of social and environmental spheres, and affirm that only the balanced and sustainable development has the future, if we do not want to take away the resources from the future generations and wish to improve the present social life and environmental quality.

Lots of discussion concerning the translation of the term “sustainable development” to Lithuanian language took place, for example – harmonious development, balanced development, sparing development, etc. Historically it was not a long way for the concept development from the end of XX century till nowadays, and there are difficult tasks for its implementation standing ahead, as hyper-economization and short-term economical aims so far dominate.

Quantitative parameters in terms of development theories carry high social and environmental risks, for example, the little-known and extremely dangerous theory and practice of “developmental welfare”, which contributed to the subordination of the new East Asian industrialized countries to unconditional economic development though, with regard to sustainable development approach, economic, social and environmental aspects should be balanced. In fact, it would be valuable if economic factors were subjected to the solution of social and environmental problems.

In any case it is possible to grasp the sustainable development fenomenologically as an emerging challenge for human existence, and to define the sustainable development in a positivistic manner, as the sparing development without economical extremalities, and with balanced economical, social and environmental aspects.

Skaidrė Žičkienė, Arvydas Guogis, Dangis Gudelis

The implementation or ignoring of sustainable development nowadays is determined by the way how countries are trying to reach 17 goals of “The 2030 Agenda for Sustainable Development” realizing 169 tasks and meeting more than 200 indicators.

Lithuania, as one of the countries of Central and Eastern Europe, according to sustainable development indicators, takes the medium position in the world, with its Baltic neighbours presenting much better absolute and comparative indicators.

The lower position of Lithuania, compared to Estonia or even more to Latvia, in the dashboard of Sustainable Development is rather unexpected, because according to many other macro-economic and macro-social indicators the Baltic countries are more similar, while in the West the Baltic countries are considered as a single economic-social-cultural-psychological region. It is also surprising that Lithuania lags behind Belarus by 2,3 points, or even nine places in the ranking of countries, which supports the statement that a freer economic market and a formally functioning political democracy, which characterizes Lithuania in comparison to Belarus, does not create an advantage in achieving sustainable development goals.

Although the Lithuania’s situation with regard to sustainable development goals is still a cause for concern, the obligation to publish annually data on the progress and global publicity gives hope that the sustainable development goals can be achieved by the year 2030. Above all, sustainable development should not be seen as a political-administrative coercion, but as an inevitable necessity.

Sustainable development has enormous significance for the present and future survival of mankind and certain countries, as lack of awareness of its importance may imply environmental, social and economical catastrophes. The reaving of resources by present generations from future generations may be considered as the serious crime against humanity.

Skaidrė Žičkienė – profesorė daktarė (socialiniai mokslai – ekonomika – 04S), Šiaulių universiteto Regionų plėtros institutas.
Moksliniai interesai: darnus vystymasis, įmonių socialinė atsakomybė, aplinkosaugos ekonomika.
Adresas: P. Višinskio g. 38, LT-76352 Šiauliai.
Tel. +370 652 653 73.
El. paštas: skazi@tf.su.lt

Skaidrė Žičkienė – professor, doctor of Social Sciences (Economics – 04S), Institute of Regional Development, Šiauliai University.
Scientific interests: sustainable development, corporate social responsibility, environmental economics.
Address: P. Višinskio Str. 38, LT-76352 Šiauliai.
Phone: +370 652 653 73.
E-mail: skazi@tf.su.lt

DARNAUS VYSTYMOŠI TEORINÈ SAMPRATA IR JOS PRAKTINÈ REIKŠMÈ

Arvydas Guogis – profesorius daktaras (socialiniai mokslai – politologija – 02S, habilitacijos procedūra – vadyba ir administravimas – 03S), Mykolo Romerio universiteto Viešojo valdymo fakulteto Viešojo administravimo institutas.

Moksliniai interesai: socialinė apsauga, globalizacija ir socialinė politika, naujasis viešasis valdymas.

Adresas: Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius.

Tel. +370 687 516 77.

El. paštas: arvydasg@mruni.eu

Arvydas Guogis – professor, doctor of Social Sciences (Political Science – 02S, habilitation procedure – Management and Administration – 03S), Institute of Public Administration, Faculty of Public Governance, Mykolas Romeris University, Vilnius.

Scientific interests: social security, globalization and social policy, new public governance.

Address: Ateities Str. 20, LT-08303 Vilnius.

Phone: +370 687 516 77.

E-mail: arvydasg@mruni.eu

Dangis Gudelis – docentas daktaras (socialiniai mokslai – vadyba ir administravimas – 03S), Mykolo Romerio universiteto Viešojo valdymo fakulteto Viešojo administravimo institutas.

Moksliniai interesai: viešųjų paslaugų vadyba, viešoji politika, naujasis viešasis valdymas.

Adresas: Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius.

Tel. +370 610 275 09.

El. paštas: dgudel@mruni.eu

Dangis Gudelis – associated professor, doctor of Social Sciences (Management and Administration – 03S), Institute of Public Administration, Faculty of Public Governance, Mykolas Romeris University, Vilnius.

Scientific interests: public service management, public policy, new public governance.

Address: Ateities Str. 20, LT-08303 Vilnius.

Phone: +370 610 275 09.

E-mail: dgudel@mruni.eu